

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref
17/3153

Dato
05.07.2017

Høringsnotat: Forslag om å etablere ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid og forslag til endringer i studiekvalitetsforskriften og forskrift om ansettelsesvilkår, vitenskapelig stillinger

Kunnskapsdepartementet foreslår med dette å opprette en ny doktorgrad basert på utøvende og skapende kunst, kalt philosophiae doctor (ph.d.) i kunstnerisk utviklingsarbeid. Som følge av dette foreslår vi endringer i forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning av 1. februar 2010 nr. 96 (studiekvalitetsforskriften) og forskrift om ansettelsesvilkår for stillinger som postdoktor, stipendiat, vitenskapelig assistent og spesialistkandidat av 31. januar 2006 nr. 102 (forskrift om ansettelsesvilkår, vit. stillinger). Forskrift om grader og yrkesutdanninger, beskyttet tittel og normert studietid ved universiteter og høyskoler (forskrift om grader og beskyttede titler) vil bli endret tilsvarende.

1. Bakgrunn

Forslaget om å etablere en ny doktorgrad i kunstnerisk utviklingsarbeid kommer som følge av en utvikling i sektoren der virksomheten til Program for kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU) har bidratt til å styrke kunstnerisk utviklingsarbeid ved institusjonene og i fagmiljøene. Universitets- og høgskolerådets (UHR) nasjonale råd for kunstnerisk utviklingsarbeid (NRKU) har i 2013 og 2015 utredet muligheten for å kunne opprette en doktorgrad basert på utøvende og skapende kunstnerisk virksomhet. De har foreslått for Kunnskapsdepartementet at nåværende stipendiatprogram i kunstnerisk utviklingsarbeid avvikles og erstattes med doktorgradsutdanning i kunstnerisk utviklingsarbeid, og mener at gradsopprettelsen innebærer en normalisering av den høyeste utdanningen innen utøvende og skapende kunsthøgskolefag.

PKU ble opprettet i 2003. Programmet ble først etablert som et stipendiatprogram, og i 2010 ble det også etablert et prosjektprogram. Stipendiatprogrammet ble etablert som en parallell til de ordinære doktorgradsprogrammene (på tredje syklus) for å kvalifisere til faglige stillinger i kunstnerisk utviklingsarbeid. Stipendiatprogrammet er ikke gradsgivende. Selve kunstutøvelsen skal stå i sentrum for stipendiatenes prosjekter. Dagens stipendiatprogram gir kandidatene kompetanse på nivå med de organiserte doktorgradsprogrammene, og kandidatene får et diplom ved fullføring. Departementet mener programmet har vært vellykket og bidratt til institusjonenes kompetanseutvikling ved å kvalifisere personale til faglige stillinger ved universitetene og høyskolene.

2. Gjeldende rett:

Kunstnerisk utviklingsarbeid har siden 1995 vært sidestilt med forskning i lov om universiteter og høyskoler av 1. april 2005 nr. 15 (uhl.). Uttrykket er også sidestilt med forskning i studiekvalitetsforskriften og i andre forskrifter. Dette uttrykket vil fortsatt bestå.

Det finnes ikke i dag en egen hjemmel for å kunne tildele en ph.d. innen utøvende og skapende kunst basert på kunstneriske metoder.

3. Departementets vurderinger og forslag

Kunstnerisk utviklingsarbeid er et godt innarbeidet begrep, og Kunnskapsdepartementet ønsker å beholde og videreføre dette begrepet. Kunnskapsdepartementet foreslår derfor at den nye graden får betegnelsen *ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid*. Det obligatoriske tilnavnet, *i kunstnerisk utviklingsarbeid*, etter ph.d., viser at graden er basert på kunstneriske metoder, og dermed skiller den seg fra doktorgrader som er basert på vitenskapelig metode. De uteksaminerte kandidatene vil likevel få en tittel som er lett gjenkjennelig internasjonalt. Ved tildeling av vitnemål fra institusjonene vil betegnelsen ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid etterfølges av et spesifikt fagområde, for eksempel *i scenekunst*. Kunnskapsdepartementet har vurdert andre betegnelser på graden, herunder kunstnerisk forskning, og kommet frem til at det ikke er ønskelig å innføre et nytt begrep. I denne vurderingen har vi blant annet lagt vekt på at et helt nytt navn på graden ville måtte tilsi at all virksomhet, aktivitet og den administrative kategorien som i dag kalles kunstnerisk utviklingsarbeid, også burde endres til samme betegnelse.

Den nye graden, *ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid* skal både kvalifisere for ytterligere kunstnerisk utviklingsarbeid innenfor det kunstnerisk-estetiske fagområdet, og heve kompetansenivået for faglig personale for å gi de kvalifikasjoner som kreves for tilsetning i faglig stilling i universitets- og høyskolesektoren. Graden skal bidra til å utvikle og fornye kunstnerisk virksomhet og utdanning basert på kunstnerisk utviklingsarbeid der kunstutøvelsen står i sentrum for doktorgradsarbeidet.

Hensikten med graden er å lære å stille spørsmål ut i fra den kunstneriske virksomheten og bidra til å utvikle metodene som anvendes på de kunstneriske områdene. Samtidig skal kunstutøvelsen følges av en eksplisitt refleksjon som ved presentasjon av prosjektet gjør det mulig for andre å ta del i den arbeidsmåten og innsikten som det kunstneriske utviklingsarbeidet genererer.

Institusjonene som skal gi ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid, må fastsette kravene til graden i forskrift. Kunnskapsdepartementet er kjent med at institusjonene i dette arbeidet baserer seg på UHRs veiledende retningslinjer for doktorgradsutdanning. UHR er i gang med en arbeidsgruppe som vurderer hvorvidt de skal opprette et nytt sett med veiledende retningslinjer for den nye graden, ettersom den i utgangspunktet ikke hviler på Salzburg-prinsippene og EUs prinsipper for nivå og kvalitet i doktorgradsutdanning som er vitenskapelig tuftet. Institusjonene vil kunne basere seg på de nye veiledende retningslinjene for doktorgrader fra UHR når disse er ferdigstilte.

En vesentlig endring fra dagens stipendiatstillinger i stipendiatprogrammet til PKU som er normert til tre års utdanning, er at normal åremålsperiode for ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid blir fire år med 25 prosent pliktarbeid, hvorav tre år av ansettelsesperioden skal omfatte ren doktorgradsutdanning, jf. forskrift om ansettelsesvilkår, vit. stillinger § 1-3 (3).

I forbindelse med gradsetableringen vil Kunnskapsdepartementet overføre deler av stipendiatmidlene som i dag disponeres av PKU, direkte til institusjonene i statsbudsjettet for 2018 (Prop. 1 S (2017-2018)). Fordelingen av stillinger til institusjonene vil bidra til at institusjonene alene eller sammen har tilstrekkelig antall stipendiatstillinger til å kunne etablere en ny doktorgrad.

Stipendiatene som for tiden er tatt opp i stipendiatprogrammet i PKU, får frist til å fullføre utdanningen innen utgangen av 2021. Kunnskapsdepartementet foreslår at det ikke lenger tas opp nye stipendiatene til stipendiatprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid.

Stipendiatene som for tiden er tatt opp i stipendiatprogrammet i PKU, kan eventuelt søke de gradsgivende institusjonene om å bli vurdert for opptak på program for den nye doktorgraden.

Stipendiatene som allerede har fullført stipendiatutdanning i stipendiatprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid i PKU, vil ikke bli tildelt graden *ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid*.

Forslag om endringer i forskrifter:

En følge av forslaget om å opprette en ny grad er at enkelte bestemmelser i studiekvalitetsforskriften og i forskrift om ansettelsesvilkår, vit. stillinger, må endres.

Graden *ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid* vil bli hjemlet i forskrift om grader og yrkesutdanninger, beskyttet tittel og normert studietid ved universiteter og høyskoler av 16. desember 2005 nr. 1574. Institusjoner med selvakkrediteringsrett kan opprette en grad i *ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid* (etterfulgt av et spesifikt fagområde) og må melde ifra til departementet om at den skal tas inn i forskrift om grader og beskyttede titler. Med utgangspunkt i tidligere godkjenninger legger departementet til grunn at Norges musikkhøgskole og Kunsthøgskolen i Oslo kan opprette graden uten ny akkreditering. Universitetet i Bergen bør vurdere behovet for å selvakkreditere en eventuell grad som opprettes om den skal omfatte bredere fagområder enn de den tidligere Kunsthøgskolen i Bergen fikk akkreditert for gjennom sin deltakelse i stipendiatprogrammet. Institusjoner uten selvakkrediteringsrett må få graden akkreditert av NOKUT, og melde ifra til departementet om at graden tas inn i forskrift om grader og beskyttede titler.

Kravet til fagmiljøet for de nye doktorgradsstudiene blir hjemlet i studiekvalitetsforskriftens § 3-3 tredje ledd. Departementet har lagt til grunn at fagmiljøene med undervisningspersonale rekruttert på grunnlag av kunstneriske kvalifikasjoner består av fagområder listet opp i forskrift om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger av 09. september 2006 nr.129, jf. §1-1 annet ledd.

Hjemmelen for akkreditering av stipendiatprogram for kunstnerisk utviklingsarbeid i studiekvalitetsforskriften, jf. § 3-4, utgår ettersom utdanningen utfases på grunn av etableringen av nye doktorgradsutdanninger i kunstnerisk utviklingsarbeid.

Kunnskapsdepartementet foreslår å fjerne § 1-3 annet ledd i forskrift om ansettelsesvilkår, vit. stillinger, fordi det ikke er nødvendig å hjemle at stilling som stipendiat i kunstutdanningene også innenfor den nye *ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid* har som mål å føre fram til faglig kompetanse på nivå med førsteamanuensis, fordi dette dekkes av § 1-3 første ledd. Nå har også institusjonene muligheter til å skjerpe kravene for ansettelse i førsteamanuensisstillinger til ut over doktorgrad.

Kunnskapsdepartementet forslår også å fjerne § 1-3 sjette ledd i forskrift om ansettelsesvilkår, vit. stillinger som omtaler stipendiatperioden i stipendiatprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid som var fastsatt til tre år. Fordi Kunnskapsdepartementet etablerer ny *ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid* der hensikten er å normalisere utøvende og skapende kunstfagutdanning på tredje syklus i Bologna-rammeverket, er det naturlig at intensjonen om normal åremålsperiode for doktorgradsutdanning for øvrig, også gjelder for den nye doktorgraden i kunstnerisk utviklingsarbeid.

Kunnskapsdepartementet forslår å fjerne § 1-3 tiende ledd fordi stipendiatprogrammet i PKU avsluttes. Institusjoner som akkrediteres for ny *ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid* blir ansvarlige for opptak og disputas. Da er det følgelig ikke lenger aktuelt at programstyret for kunstnerisk utviklingsarbeid ansetter stipendiater i stipendiatprogrammet.

I forskrift om ansettelsesvilkår, vit. stillinger, vil samtlige bestemmelser i § 1-3 også gjelde for stipendiater tatt opp på doktorgradsutdanning i kunstnerisk utviklingsarbeid. Ordet forskerutdanning erstattes gjennomgående av ordet *doktorgradsutdanning* og blir derfor gjeldende for all doktorgradsutdanning uansett valg av metode.

Kunnskapsdepartementet foreslår følgende endringer som følge av gradsopprettelsen:

Forslag om endring i forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning (studiekvalitetsforskriften)

Formuleringene i dagens forskrift videreføres, med unntak av forslag til endringer og nye formuleringer som er merket med kursiv og tekst som foreslås fjernet som er merket med overstrykning:

§ 3-3 første ledd, første punktum: Institusjonen skal tilby utdanning og forskning *eller kunstnerisk utviklingsarbeid* på området for doktorgradsstudiet som har en kvalitet og et omfang som sikret at doktorgradsstudiet kan gjennomføres på høyt vitenskapelig *eller kunstfaglig* nivå.

§ 3-3 annet ledd: Området for doktorgradsstudiet skal utgjøre en vitenskapelig *eller kunstfaglig* helhet, og det skal være sammenheng mellom de enkelte delene studiet er satt sammen av.

§ 3-3 tredje ledd, nytt tredje, fjerde og femte punktum: *Doktorgradsstudiet i kunstnerisk utviklingsarbeid skal ha et fagmiljø med høy kompetanse innenfor utdanning og kunstnerisk utviklingsarbeid. Ved rekruttering av faglige ansatte skal kunstneriske kvalifikasjoner i fagområder listet opp i Forskrift om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger, jf. §1-1 annet ledd legges til grunn. Fagmiljøet skal kunne dokumentere omfattende kunstnerisk utviklingsarbeid på høyt, internasjonalt nivå, og resultater fra samarbeid med andre fagmiljøer nasjonalt og internasjonalt.*

§ 3-4 utgår.

§ 3-5 blir ny § 3-4, osv.

§ 3-6 (tidligere § 3-7) tredje ledd første punktum: Institusjonen skal ha rett til å tildele et doktorgradsstudium alene ~~eller ha akkreditering for tilsvarende stipendiatprogram for kunstnerisk utviklingsarbeid, jf. §3-4.~~

§ 3-6 (tidligere § 3-7) syvende ledd annet punktum: Institusjonen skal delta aktivt i det nasjonale samarbeidet om *doktorgradsutdanning* ~~eller tilsvarende stipendiatprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid, jf. §3-4.~~

§ 3-7 (tidligere § 3-8) tredje ledd fjerde punktutgå: Akkreditert deltakelse i stipendiatprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid, jf. §3-4, kan telle som én doktorgrad.

Ny § 3-7 (tidligere § 3-8) syvende ledd annet punktut: Institusjonen skal delta i nasjonale samarbeid om *doktorgradsutdanning* og eventuelt tilsvarende for stipendiatprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid, jf. §3-4.

Ny §3-8 (tidligere § 3-9) tredje ledd annet punktut: For doktorgradsstudier eller kunstneriske stipendiatprogram kan NOKUT trekke tilbake akkrediteringen for deler av studietilbudet. Institusjonen skal iverksette tiltak, godkjent av NOKUT, som gjør det mulig for studentene å fullføre studiet.

3.2. Forskrift om ansettelsesvilkår for stillinger som postdoktor, stipendiat, vitenskapelig assistent og spesialistkandidat

Formuleringene i dagens forskrift videreføres, med unntak av forslag til endringer og nye formuleringer som er merket med kursiv og tekst som foreslås fjernet som er merket med overstrykning:

§ 1-3 første ledd: Stilling som stipendiat har fullført *doktorgradsutdanning* fram til doktorgrad som mål.

§ 1-3 annet ledd utgår.

§ 1-3 annet ledd (tidligere tredje ledd) annet punktut: Ansettelsesperioden skal omfatte tre år med ren *doktorgradsutdanning*.

§ 1-3 fjerde ledd (tidligere femte ledd): Kortere ansettelsesperiode kan gis dersom stipendiaten alt har gjennomført deler av sitt *doktorgradsutdanningsprogram*, eller når ansettelsen bygger på tidligere ansettelse i utdanningsstilling (stipendiat, vitenskapelig assistent og liknende), slik at total tid til *doktorgradsutdanning* blir tre år.

§ 1-3 sjette ledd utgår.

§ 1-3 femte ledd (tidligere syvende ledd): Dersom arbeidsgiver i særskilte tilfeller etter søknad finner å ville ansette i 50% deltidsstilling eller mer i hele eller deler av perioden, kan ansettelsesperioden forlenges slik at *doktorgradsutdanning* eller kunstnerisk utviklingsarbeid tilsvarer tre ordinære årsverk.

§ 1-3 sjette ledd (tidligere åttende ledd) annet og fjerde punktut: Endelig plan for *doktorgradsutdanning* skal være godkjent og avtafestet innen tre måneder etter tiltredelse. Videre må det framgå når endelig plan for *doktorgradsutdanningen* skal være framlagt.

§ 1-3 tiende ledd utgår.

§ 1-3 åttende ledd (tidligere ellefte ledd) første punktum: Det skal hvert år gis rapport om framdriften i den organiserte *doktorgradsutdanningen*.

§ 1-3 niende ledd (tidligere tolvte ledd) første og annet punktum: Fordelingen av arbeidsplikten mellom *doktorgradsutdanning* og pliktarbeid skal framgå av arbeidsavtalen. Innholdet i pliktarbeidet utenom *doktorgradsutdanning* bør også framgå, jf. § 1-3 (13) og (14).

§ 1-3 tiende ledd (tidligere trettende ledd) første punktum: Pliktarbeid utenom *doktorgradsarbeidet* bør så vidt mulig ha relevans for doktorgradsutdanningen.

§ 1-4 første ledd første, annet og fjerde punktum: Stilling som vitenskapelig assistent skal gi mulighet for innsikt i vitenskapelig *eller kunsthaglig* arbeid og metode. Arbeidsoppgavene skal ligge på et akademisk nivå og skal bestå av vitenskapelig *eller kunsthaglig* assistanse. Arbeidet skal ikke være av den karakter at det kreves *doktorgradsutdanning*.

§ 2-3 tredje ledd første punktum: Det kan gis permisjon for å gå inn i kortvarig vikariat i undervisnings- og forskerstilling, utenlandsstipend og liknende når dette kan skje uten å redusere framdriften med mer enn et halvt år i postdoktorprosjekt, *doktorgradsutdanning* ~~eller kunstnerisk utviklingsarbeid~~ eller spesialistutdanning.

§ 2-3 sjette ledd første og tredje punktum: For stipendiat kan ansettelsesorganet i særskilte tilfeller gi forlengelse av ansettelsesperioden for forhold som har vært til hinder for progresjonen i *doktorgradsutdanningen*. Når slike forhold medfører forsinkelse, kan det gis forlengelse av ansettelsesperioden, forutsatt at stipendiaten vil kunne fullføre *doktorgradsutdanningen* innen forlengelsestidas utløp.

§ 2-3 syvende ledd: Ved sykefravær under to uker for postdoktor og stipendiat med pliktarbeid bør fraværet fordeles forholdsmessig mellom *doktorgradsarbeid* og pliktarbeid.

§ 2-3 åttende ledd: For stipendiat med pliktarbeid kan flere kortvarige, gyldige fravær under to uker gi grunnlag for ensidig reduksjon i pliktarbeidsdelen, når dette anses nødvendig for at stipendiaten skal kunne fullføre *doktorgradsutdanningen* innenfor ansettelsesperioden.

4. Høringsfrist og ikrafttredelse

Høringsnotatet er tilgjengelig på www.regjeringen.no. Vi ber om at høringsuttalelser sendes elektronisk ved bruk av den digitale løsningen for høringsuttalelser på www.regjeringen.no/id2564128. **Høringsfristen er 01. november 2017.** Høringsfristen er fire måneder på grunn av sommerferie. Graden vil tre i kraft så snart høringsinnspillene er innarbeidet.

Med hilsen

Rolf L. Larsen (e.f.)
fung. ekspedisjonssjef

Izabela Ewa Buraczewska
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer